

DE LANDEIGENAAR

Nieuwe voorzitter FPG John Berends:

**“ALS GRONDEIGENAREN
HEBBEN WE ZOIETS
MOOIS IN HANDEN!”**

Natuurbegraven biedt
kansen voor landeigenaren

Gebiedscoöperatie tussen
overheid en individu

SNL-regeling kent
zorgpunten

Bekijk de video
en doe de gratis
subsidiecheck.

Klement
RENTMEESTERS

Nu is het moment...

...om te bepalen of u voor
subsidie in aanmerking komt

om subsidie aan te vragen voor herbestemming en advies
over verduurzaming van uw monument.

Veel monumentale gebouwen verliezen hun oude functie. Herbestemming betekent: een nieuw gebruik vinden – bijvoorbeeld een kerk die bibliotheek wordt, een kasteel dat hotel wordt of een boerderij die zorglocatie wordt. Zo blijft het erfgoed behouden én krijgt het een duurzaam tweede leven.

Tussen **1 oktober en 30 november** kunt u **subsidie aanvragen** voor onderzoek naar herbestemming en advies over verduurzaming.

Klement Rentmeesters. **Voor de toekomst van uw monument.**

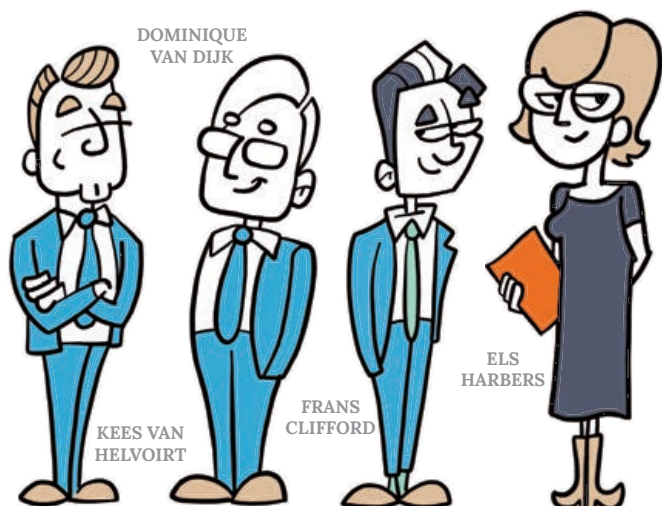
- Wij nemen de aanvraag volledig uit handen
- Wij kennen de regels en deadlines door en door
- U vergroot uw kans op toekenning
- Ervaring met honderden succesvolle subsidieaanvragen

Vraag nu uw subsidie aan:

klement-rentmeesters.nl/
herbestemming2027

VAN GOUD

advocaten voor vastgoed & overheid

**DE JURIDISCHE
PARTNER VOOR HET
LANDELIJKE VASTGOED**

WWW.VANGOUD.NL

(026) 443 50 20

Toegewijd partner voor bos, natuur en landschapsbeheer

- ◆ Beheerplanning & Bosontwikkeling
- ◆ Bosinventarisatie & Monitoring
- ◆ Klimaat- en bosbeheer
- ◆ Bessen & Houtmeten
- ◆ Boomveiligheidscontrole
- ◆ Flora & Faunachecks
- ◆ Natuurbrandpreventie
- ◆ Beheerkaarten & GIS
- ◆ Remote Sensing & Advanced GIS
- ◆ Houtverkoop & Bosexploitatie
- ◆ Praktijkcursus

(0317) 76 90 45

info@borgmanbeheer.nl

borgmanbeheer.nl

Uw adviseur voor
de beheerpraktijk!

Veranderend klimaat biedt kansen en bedreigingen

In mijn vorige voorwoord schreef ik nog over het spel van droogte dat werd afgewisseld door zo nu en dan een bui. Helaas is het sindsdien kurkdroog gebleven en maken we een zomer mee zoals die van 2018.

Boeren hebben te maken met matige oogsten, eigenaren van natuurterreinen zien bestaande en nieuw aangeplante natuur verpieteren. Grachten, vijvers en sloten staan al weken droog in grote delen van Nederland.

Het klimaat zorgt ervoor dat we versneld moeten gaan zoeken naar oplossingen om beter en meer stuurbaar om te gaan met water, zowel in droge als in natte tijden.

Daar liggen kansen voor particuliere grondeigenaren, maar ook bedreigingen, terwijl de druk op grond in het buitengebied maar blijft toenemen. De vraag is of de politiek deze urgentie blijft zien en niet uit het oog verliest zodra de regen weer is gevallen, waarschijnlijk in extreme hoeveelheden, en we ons zorgen moeten maken waar al dat water naartoe moet.

Voor u ligt weer een prachtige uitgave van De Landeigenaar met een aantal interessante onderwerpen, waaronder natuurbegraven. 'De een zijn dood is de ander zijn brood' is een bekend gezegde en in het geval van natuurbegraven draagt de overleden persoon bij aan de instandhouding van het landgoed. De natuurbegraafplaatsen die ik zelf heb mogen bezoeken, zijn allemaal prachtige plekken in de natuur en het is niet voor niets dat geïnteresseerden al vroeg hun plekje voor de toekomst reserveren.

Zoals alle initiatieven vergt het wel het nodige geduld, is het niet overal mogelijk en is samenwerken onontbeerlijk. Gelukkig zijn er inmiddels in

Nederland ook al een aantal partijen die hier een actieve rol pakken.

Naast een interview met mijn opvolger, John Berends, komt ook onze nieuwe FPG-directeur Pieter de Savornin Lohman aan het woord. Beiden zetten stevig in op de belangenbehartiging die nu nog harder nodig is dan ooit tevoren. In deze editie ook een interview met de voorzitter van het LPG, Antoon Splinter. Hij legt haarfijn uit waarom het zo belangrijk is om ook bij de regionale tafels aan te schuiven. "Particuliere eigenaren zijn met elkaar by far de grootste terreinbeheerende organisatie", zegt hij.

Dit voorwoord schrijf ik eind augustus en na het dichtklappen van mijn laptop ga ik een regendansje doen in de hoop dat we, weliswaar gedoopt, toch nog wat regen hebben gehad op het moment dat u dit leest!

Bibian van Rijckevorsel,
vicevoorzitter FPG

Colofon

De Landeigenaar is een uitgave van Uitgeverij De Landeigenaar B.V. en verschijnt vier maal per jaar. Vakblad De Landeigenaar is tevens verenigingsorgaan van de Federatie Particulier Grondbezit. Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die desondanks onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich aanbevolen.

Contact

Uitgeverij De Landeigenaar B.V.
Horapark, Bennekomseweg 43
6717 LL Ede
T 0318-578552
E landeigenaar@grondbezit.nl

Redactie

Jhr. mr. Pieter de Savornin Lohman,
hoofdredacteur
Ing. Peter van Houweling, eindredacteur
Christianne Brand BASc
Mr. Johannes ten Cate
Jacomien Voorhorst
Mr. Frederik Evelein
Mr. Jeroen baron van Wassenauer

Vormgeving

Dock35 Media B.V.

Advertenties

Frank Roosenbeek, Dock35 Media B.V.
Postbus 68, 7000 AB Doetinchem
T 0314 – 35 58 30
frank@dock35media.nl

Abonnementen

Los abonnement (incl. gratis digitaal abonnement) € 54,50
Digitaal abonnement € 43,50
Studentenabonnement (incl. gratis digitaal abonnement) € 30,-
Studenten digitaal abonnement € 24,-
Losse nummers € 15,-
Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tenminste vier weken voor het aflopen van de abonnementsperiode:
E abodl@grondbezit.nl

Natuurbegraven biedt kansen voor grondeigenaren

Natuurbegraven wint aan populariteit. Sinds 2020 is het aantal begravingen procentueel meer dan verdubbeld. Natuurbegraafplaatsen liggen meestal op terreinen van natuurorganisaties of van particuliere eigenaren. Wanneer is een natuurbegraafplaats interessant voor grondeigenaren?

6

“Als grondeigenaren hebben we zoiets moois in handen!”

De nieuwe FPG-voorzitter John Berends wil overheden en burgers duidelijk maken dat grondeigenaren van toegevoegde waarde zijn voor de samenleving en dat de FPG een organisatie is die veel in huis heeft. “We hebben zoiets moois in handen, maar het belang ervan wordt niet altijd gezien.”

12

Gebiedscoöperatie als missing link tussen overheid en individu

Het platteland kent momenteel nogal wat opgaven. Om al die opgaven vlot te trekken, wil de overheid naast generiek beleid ook een gebiedsgerichte aanpak. Gebiedscoöperaties zouden daarbij een rol kunnen spelen. Maar hoewel ze aanvankelijk werden bejubeld als de ‘coöperatie nieuwe stijl’ kennen ze hun beperkingen en mislukken sommige uitvoeringen ook.

14

Strikte uitleg rechters over subsidie voor monumentale woonhuizen

De woonhuissubsidie voor rijksmonumenten uit 2019 raakt steeds meer ingeburgerd. Voor de eigenaren van monumentale panden is het goed te beseffen dat de subsidieregeling door rechters heel strikt wordt uitgelegd. Twee recente rechterlijke uitspraken illustreren dat de subsidie alleen is voor behoud van de monumenten, niet voor het geschikt maken of behouden voor bewoning.

20

SNL-regeling kent zorgpunten

Het landelijke Subsidiestelsel Natuur en Landschap wordt door provincies uitgevoerd om te zorgen dat de Nederlandse natuur professioneel beheerd wordt. SNL is daarmee hét instrument dat invulling geeft aan onze (inter)nationale verplichtingen voor natuur. De Bosgroepen, waar eigenaren terecht kunnen om de subsidie te krijgen, constateert enkele zorgpunten in de regeling.

25

Verder in dit nummer

19

Agrarische grondmarkt

Grondprijs veert op na terugval in eerste kwartaal

Dr. Jop Woltjer en dr. Hatem Chouchane

23

Vruchtbare initiatieven

De nieuwe generatie gaat er niet wonen

Drs. Hans Kamerbeek

28

Natuur

SLIM maakt investeren in vakmensen aantrekkelijk

Liesbeth de Kort

29

Europa

Klimaatadaptatie vraagt ruimte voor innovatie

Dr. Jurgen Tack

30

Pachtjurisprudentie

Fosfaatregels bij erfpacht niet hetzelfde als bij pacht

Mr. Els Harbers

31

Actief in de provincie

“Particuliere eigenaren zijn met elkaar by far de grootste terreinbeherende organisatie”

Ing. Peter van Houweling

32

Lobby & Vereniging

Nieuwe directeur FPG: “Particulier eigendom meer profileren”

Ing. Peter van Houweling

34

Jong

Een borrel aan zee en beheer van buitenplaatsen

Advertentie

FPG

**Log in op
Mijn FPG voor
exclusieve
informatie**

Leden van de FPG kunnen nu op hun persoonlijke profielpagina **Mijn FPG** op www.grondbezit.nl alle informatie vinden over hun lidmaatschap en actuele informatie over grondbezit. Bovendien zijn daar nummers van De Landeigenaar in te zien. Handig als u wat zoekt over een bepaald onderwerp.

Vragen over Mijn FPG?

Mail naar communicatie@grondbezit.nl
of bel 0318 - 578 550.

Natuurbegraven biedt kansen voor grondeigenaren

Natuurbegraven wint aan populariteit. Sinds 2020 is het aantal begravingen meer dan verdubbeld. Natuurbegraafplaatsen liggen meestal op terreinen van natuurorganisaties of van particuliere eigenaren. Wanneer is een natuurbegraafplaats interessant voor grondeigenaren?

Ing. Peter van Houweling, redacteur
De Landeigenaar

Voor veel mensen is natuurbegraven een relatief nieuw begrip. Terwijl de meeste begraafplaatsen door overheden of religieuze instellingen worden beheerd, zijn bij natuurbegraafplaatsen meestal terreinbeherende organisaties of particuliere eigenaren betrokken. Voor bezoekers is een natuurbegraafplaats nauwelijks te onderscheiden van 'gewone' natuur. Er zijn bijvoorbeeld geen harde grafstenen, maar vaak kleine houten boomschijven die opgaan in de omgeving. Nabestaanden ontvangen alleen de coördinaten en kunnen via een app de plek terugvinden.

Natuur staat voorop

Steeds meer mensen kiezen voor natuurbegraven omdat ze natuur een mooie plek vinden om te gedenken en het geen zorgen geeft voor nabestaanden. Er is immers sprake van eeuwigdurende grafrust en nabestaanden betalen alleen eenmalig voor het graf en eventuele bijkomende kosten op het moment van begraven. Daarna zijn er voor hen

“Bij elke nieuwe locatie is er direct belangstelling uit de omgeving”

geen kosten meer.

In Nederland zijn meerdere organisaties die natuurbegraafplaatsen ontwikkelen en beheren. Een daarvan is Natuurbegraven Nederland. “Wij hebben een heel hoge ambitie voor natuurkwaliteit”, vertelt initiatiefnemer René Poll. “Daar sturen we op. We monitoren de natuurresultaten elke zes jaar, zoals gebruikelijk is binnen natuurbeheer.” De organisatie heeft voor elk van de negen natuurbegraafplaatsen twee natuurbeheerders in dienst. Die zijn niet alleen verantwoordelijk voor het natuurbeheer, maar ook voor het delven van graven. Die aanpak heeft resultaat. Op alle begraafplaatsen steeg het aantal rode lijstsoorten, zoals de nachtzwaluw en grauwe klauwier.

Ook bij Natuurbegraafplaatsen van Waarde staat de natuur voorop, vertelt Bram Calkhoven: “Wij zien onszelf als een natuurorganisatie, met grafrechten als inkomsten in plaats van contributie en donaties. Eén ding is zeker: de kwaliteit van de natuur moet erop vooruitgaan. Kwetsbare natuur met al zeer hoge natuurwaarden, ontzien we. Daar kunnen we niets meer aan natuurwaarden toevoegen.” Natuurbegraafplaatsen van Waarde heeft nu twaalf locaties.

Er zijn ook organisaties waarbij het concept minder gericht is op natuur. Een daarvan is Horizon Beheer. Het concept van dit bedrijf is in het Verenigd Koninkrijk al meer dan twintig jaar in gebruik en biedt wat meer flexibiliteit, vertelt Stef van Boekel die het concept van het Bitse familiebedrijf Leedam in Nederland introduceert. De focus ligt op samenwerking met eigenaren die een perceel weiland, akker of bos willen ontwikkelen tot natuurbegraaf-

Wat is natuurbegraven?

Natuurbegraven is geen vastomlijnd begrip. Het varieert van de 'echte' natuurbegraafplaatsen tot begraafplaatsen met een natuurlijk karakter, die soms ook de term natuurbegraafplaats hanteren. Daarnaast zijn er reguliere begraafplaatsen met een apart veldje voor 'natuurlijk begraven'. De meeste 'echte' natuurbegraafplaatsen zijn aangesloten bij de Branchevereniging voor echte natuurbegraafplaatsen in Nederland (Brana). De leden van Brana moeten voldoen aan een combinatie van kenmerken. De doelstelling moet gericht zijn op verbetering van de natuur en een gecertificeerd natuurbeheerder voert het beheer uit. Daarnaast is er eeuwigdurende grafrust en mogen alleen materialen die biologisch afbreekbaar zijn mee het graf in. Er zijn geen blijvende grafmonumenten, alleen subtiele markeringen met bijvoorbeeld een houten boomschijf of een gedenkboom die opgaat in de omgeving. De locaties zijn openbaar toegankelijk. De planologische hoofdbestemming is natuur met functieaanduiding natuurbegraven.

plaats. “Het hoeft niet altijd echte natuur of bos te zijn. Het is locatiespecifiek”, legt hij uit. “In Engeland zijn bijvoorbeeld natuurbegraafplaatsen op natuurlijke weilanden. Soms lopen er gewoon schapen op.”

Voor mensen uit de omgeving

De locaties waar Horizon Beheer naar streeft, onderscheiden zich ook in omvang. Van Boekel: “In Nederland zijn natuurbegraafplaatsen meestal tientallen hectares groot. Wij zoeken juist kleine locaties, vanaf 3 hectare. We richten ons op de lokale gemeenschap. Dorpsbewoners kunnen er op de fiets naartoe. We willen de gemeenschap verbinden met de locatie. Boeren krijgen bijna tranen in hun ogen als ze beseffen dat ze met een natuurbegraafplaats zichzelf en mensen uit hun omgeving een laatste rustplaats kunnen geven.”

Ook Calkhoven en Poll constateren dat mensen in de buurt van hun woonplaats begraven willen worden. Calkhoven: “Begraven blijft een lokale aangelegenheid. De meeste belangstelling, zo’n 80 procent, komt van mensen uit een straal van zo’n 20 kilometer van de begraafplaats. Bij elke nieuwe locatie is er direct belangstelling uit de omgeving.” Voor Natuurbegraven Nederland moet de omvang minimaal 10 hectare zijn, legt Poll uit. “De kleinste locatie is bij ons 11 hectare, de grootste 55 hectare. Zo’n 25 hectare is ideaal. Het is immers een plek voor de toekomst; wij doen 30, 40 of 50 jaar beheer. De omvang moet wel groot genoeg zijn om rendabel te kunnen zijn.”

Overgangsgebieden

Poll zoekt vooral locaties in bestaande natuur of in gebieden daartegenaan, de zogeheten overgangs-

gebieden. Boeren of pachters op landgoederen in die gebieden moeten op zoek gaan naar andere verdienmodellen als ze minder vee mogen houden. Daarvoor kan natuurbegraven een goede optie zijn, legt Poll uit.

Over het continueren van agrarisch gebruik voor beweiding is hij niet zo enthousiast, wel over natuurbegrazing. Een van de natuurbegraafplaatsen van zijn organisatie ligt voor een deel in een groot begrazingsgebied.

Van Boekel denkt daar ruimer over: “Steeds meer boeren en particuliere grondeigenaren in en buiten die gebieden zoeken naar een duurzaam verdienmodel voor hun bedrijf. Een natuurbegraafplaats levert hen een structurele inkomstenbron op, terwijl ze het land vaak deels kunnen blijven gebruiken. Meestal gaat het om voortzetting van de agrarische activiteiten, waarbij de natuurbegraafplaats stapsgewijs uitbreidt.”

Voor overheden past een natuurbegraafplaats vaak in het beleid voor natuur en gebiedsontwikkeling. Door het realiseren van een natuurbegraafplaats kan de overheid besparen op het realiseren van de beleidsdoelstellingen.

Interessant voor grondeigenaren

Voor grondeigenaren kunnen er diverse redenen zijn om land te benutten als natuurbegraafplaats, legt Calkhoven uit. “Een daarvan zijn financiële overwegingen. Het rendement is hoger dan van landbouwgrond, bos of natuur. Een tweede reden is het realiseren van groen erfgoed; je creëert groene nalatenschap die zichzelf kan bedruipen.” Daarnaast noemt hij het lokale aspect: “Je speelt in op de lokale behoefte en je kunt ook zelf op je eigen land

Het aantal natuurbegraven is van 2020 tot en met 2024 meer dan verdubbeld.

Foto: Niek Stam

René Poll: “Wij hebben een heel hoge ambitie voor natuurkwaliteit.”

Foto: Natuurbegraven Nederland

Hier, waar jouw landgoed een blijvende toekomst krijgt

De zorg voor een landgoed is een opgave voor generaties. Hoe houd je cultuurhistorie, landschap, gebouwen en natuur economisch én ecologisch gezond?

Bij Natuurbegraafplaatsen van Waarde begrijpen we die uitdaging. Met ruim 15 jaar ervaring in het ontwikkelen en beheren van natuurbegraafplaatsen, weten we als geen ander: elk landgoed is uniek en vraagt om een eigen, passende aanpak.

Groen nalatenschap

Wij geloven in maatwerk. Een plan dat naadloos aansluit bij jouw visie, zonder afbreuk te doen aan de identiteit van je gebied. Van de eerste verkenning tot de realisatie en het langdurig beheer; wij begeleiden het volledige traject. Zo creëren we samen een groene nalatenschap die zichzelf kan bedruipen.

Vrijblijvend in gesprek

Benieuwd wat Natuurbegraafplaatsen van Waarde voor jouw land of landgoed kan betekenen?

Ga in gesprek met Bert Speulman of Bram Calkhoven.

Bert Speulman | Bestuurder Bram Calkhoven | Rentmeester

We verkennen graag samen de mogelijkheden voor jouw stukje Aarde. Van planvorming naar inrichting en exploitatie tot en met het eeuwigdurend beheer: we helpen om een goed idee ook daadwerkelijk mogelijk én toekomstbestendig te maken.

Meer informatie

Scan de QR-code voor meer informatie, het inplannen

van een afspraak of het aanvragen van de brochure voor grondeigenaren.

Of bezoek onze website

natuurbegraafplaatsenvanwaarde.nl/grondeigenaar/

Bram Calkhoven: "Wij zien onszelf als een natuurorganisatie."

Foto: Natuur-begraafplaatsen van Waarde

Stef van Boekel: "Het hoeft niet altijd echte natuur of bos te zijn. Het is locatiespecifiek."

Foto: Horizon Beheer

"Je creëert groene nalatenschap die zichzelf kan bedruipen"

begraven worden."

Daarbij heeft het een meerwaarde doordat het er niet uitziet als een begraafplaats met stenen ornamenten.

Voor landgoederen kan het een pré zijn dat er vaak al een gebouw is dat geschikt of geschikt te maken is voor gesprekken en ceremonies, geeft Poll aan. "Op een landgoed kun je dat soms combineren in een bestaand pand waar bijvoorbeeld ook al huwelijken plaatsvinden. Die combinatie lijkt misschien een beetje gek, maar ook in kerken vindt dat naast elkaar plaats. Je moet de ruimte alleen een beetje anders inrichten."

Eigendom en pacht

Een natuurbegraafplaats kan interessant zijn voor grondeigenaren, maar welke juridische vormen van grondgebruik zijn mogelijk?

"Bij ons is elke denkbare vorm mogelijk", geeft Calkhoven aan. "Eigendom, pacht, erfpacht en huur. Het is afhankelijk van de situatie en natuurlijk van de fiscaliteit van de grondeigenaar. Wij zijn eigenaar van ruwweg de helft van de locaties; de andere helft is huur of pacht."

De hoogte van de huur- of pachtsom is daarbij afhankelijk van het aantal grafrechten. Veel graven betekent hogere inkomsten voor de eigenaar.

"Meestal is het volledig variabel", legt hij uit. "Maar het is per locatie verschillend."

Daarbij kiezen particuliere eigenaren en verzekeraars vaak niet voor dezelfde vorm, merkt hij: "Verzekeraars kiezen vaak voor een vast bedrag voor de lange termijn. Particuliere eigenaren kiezen vaker voor een optie waar ze in hun eigen leven iets aan hebben; dat is vaak op basis van verkoop."

Hoge droge grond is ideaal

Hoge droge zandgronden zijn ideaal voor een natuurbegraafplaats, vooral omdat het grondwater daar laag is. Want ook voor natuurbegraafplaatsen gelden de wettelijke eisen uit de Wet op Lijkbezorging. Dat betekent bijvoorbeeld dat de afstand tussen het maaiveld en het niveau van de gemiddeld hoogste grondwaterstand minstens 1,35 meter moet zijn, afhankelijk van de kisthoogte.

Natuurbegraven in lagere delen van Nederland is echter niet onmogelijk. Soms kan dat door delen af te graven en andere op te hogen met dezelfde grond. Een voorbeeld daarvan is de natuurbegraafplaats Staelduinen in Hoek van Holland. Deze wordt 5 oktober in gebruik genomen. Het wordt de eerste natuurbegraafplaats in de Randstad.

Ook voor Natuurbegraven Nederland is elke juridische vorm van grondgebruik mogelijk, vertelt Poll: "We hebben nu 160 hectare natuurbegraafplaats in eigendom en 140 hectare in pacht. We zien steeds meer dat grondeigenaren liever de grond verpachten dan verkopen. Voor ons is het belangrijkste dat de graven en de natuur in goede handen zijn. Dat kan bij een natuurorganisatie, maar ook op een landgoed of boerderij."

Horizon Beheer is nieuw in Nederland. Het concept houdt in dat de eigenaar het perceel meestal in eigendom behoudt, waarbij de opbrengst van de natuurgraven meestal 50-50 wordt gedeeld, legt Van Boekel uit. "Wij kiezen voor samenwerking. Maar kopen kan ook."

De boeren of andere eigenaren kunnen desgewenst zelf een rol spelen, bijvoorbeeld in het onderhoud van het terrein.

Bezwaren van omwonenden

Voor het realiseren van een natuurbegraafplaats is veel geduld nodig. Alleen al het verkrijgen van een omgevingsvergunning vergt meestal jaren. In de ene situatie is aanpassing van het omgevingsplan nodig en op een andere locatie een vergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA). Voor beide gevallen eist de overheid een participatieproces om bewoners in de omgeving mee te nemen in de plannen. Daar komt bij dat natuurbegraven voor veel gemeenten een nieuw begrip is, waar nog geen beleid voor bestaat.

Als er nog geen natuurbestemming is, duurt het drie tot negen jaar om een bestemmingswijziging te realiseren, is de ervaring van Calkhoven. "Als een gemeente het idee omarmt kan het snel gaan, wanneer er bijvoorbeeld al een burgerinitiatief is om natuurbegraven te realiseren. Maar bij een voorzichtige gemeente duurt het langer."

"Het kan jaren kosten om omwonenden mee te nemen", is de ervaring van Poll. "Wij deden dat al, maar het is nu ook belangrijk in de nieuwe omgevingswet. We maken de plannen samen met de omgeving; we gaan samen tekenen."

Omwonenden kunnen met tal van bezwaren komen. "Voor veel mensen zijn veranderingen lastig, zeker als ze die niet zelf bedacht hebben", constateert Poll. "Mensen vinden het lastig dat er een nieuwe activiteit bij hen in de omgeving komt. Vervolgens worden bezwaren opgeroepen."

Het is onvoorspelbaar of en hoeveel bezwaren er komen, is zijn ervaring. "Wij ontwikkelen een natuurbegraafplaats die grenst aan een wijk met 30.000 mensen, aan de rand van de stad Groningen. Daar kwamen nul bezwaren, terwijl er in een gebied waar bijna niemand woont soms wel bezwaren komen."

"Bezwaar begint bij gevoel", legt Calkhoven uit. Daarom komen er ook bezwaren als de locatie al natuur is en er weinig gaat veranderen. "Het zit

Er mogen alleen materialen die biologisch afbreekbaar zijn mee het graf in.

Foto: Horizon Beheer

vaak in het woord 'begraven', daar lopen we steeds tegenaan. Een gevoel verander je echter niet zo makkelijk. We proberen elkaar dan beter te leren begrijpen om er zo goed mogelijk uit te komen, maar dat lukt helaas niet altijd."

Omwonenden maken bijvoorbeeld bezwaar omdat ze in het gebied altijd met hun hond wandelen en dat niet op een begraafplaats willen doen. Ze hebben soms ook zorgen over de grondwaterstand omdat die voldoende laag moet zijn, of over stoffen in de bodem die daar niet in thuishoren. Inmiddels heeft onderzoek aangetoond dat daarvoor geen risico bestaat bij een natuurbegraafplaats.

De laatste paar jaar ziet Calkhoven een nieuwe categorie bezwaren, namelijk van agrariërs in de omgeving. "Soms zijn ze bang dat de nieuwe natuur beperkingen oplevert voor hun bedrijfsvoering, maar dat is niet het geval. Het is ook wel te begrijpen gezien de doorlopend veranderende regelgeving."

Hoe lang is eeuwigdurend?

Op een natuurbegraafplaats rust een kwalitatieve verplichting voor eventuele toekomstige eigenaren. Aanbieders beloven nabestaanden in principe 'eeuwigdurende grafurst'. Maar hoe eeuwigdurend is dat?

Volgens Calkhoven is het vrijwel uitgesloten dat de grafurst van een natuurbegraafplaats wordt geschonden, de combinatie van natuur en graven maakt de kans daarop vrijwel nihil. "Alleen als er een heel groot maatschappelijk belang zou zijn, kan de overheid de eeuwigdurende grafurst met zware middelen veranderen, maar dat heb ik nog nooit meegemaakt", zegt hij. "Bovendien moet die overheid bij een begraafplaats de nabestaanden van alle overledenen benaderen om toestemming te krijgen. Daarom is natuurbegraven zo krachtig."

Als alle plekken op een natuurbegraafplaats ge-

vuld zijn, draagt Natuurbegraven Nederland het beheer over aan Natuurmonumenten of aan de landgoedeigenaar. Natuurmonumenten heeft in haar statuten opgenomen dat ze haar natuurgebieden voor altijd zal behouden en onderhouden.

Poll: "Wij hebben zelf geen eeuwigdurend leven, ook onze organisatie niet. Daarom hebben we Natuurmonumenten of de landgoedeigenaar als partner. Natuurmonumenten bestaat al meer dan 100 jaar, dat is een goede garantie dat de natuur en de graven in stand blijven. Dat geldt ook voor landgoederen. Die zitten vaak al eeuwen in de familie. Na het overlijden van een eigenaar blijft het eigendom meestal in de familie."

Ook Van Boekel belooft een eeuwigdurende grafurst, maar hij heeft wel een 'exit-strategie' ingebouwd. "Als het concept niet aanslaat, kan de eigenaar ermee stoppen. Als we zien dat het niet past, blijft het gewoon kleiner. Dat maakt het een veilige stap voor grondeigenaren."

Aantal natuurbegraafplaatsen groeit

Het aantal natuurgraven is relatief gering, maar groeit relatief snel (tabel). Van de huidige ruim dertig natuurbegraafplaatsen in Nederland zijn er eenentwintig aangesloten bij de branchevereniging Brana. Niet alle natuurbegraafplaatsen die voldoen aan de eisen van Brana zijn daarbij aangesloten. Daarnaast zijn er momenteel achttien begraafplaatsen met een natuurlijk karakter.

Jaar	Crematie	Begraven	Natuurbegraven*	Totaal	%natuurbegraven
2015	93.160	53.528	446	147.134	0,30%
2020	111.881	55.084	1.572	168.537	0,93%
2024	116.670	51.771	3.504	171.945	2,03%

**Cijfers LOB o.b.v. natuurbegraafplaatsen aangesloten bij BRANA (begraving en crematie)*

Vorbereidingen vergen zeven jaar, maar de belangstelling is enorm

Op Landgoed Prattenburg in Rhenen is de afgelopen jaren een natuurbegraafplaats gerealiseerd. Een aansluitend deel in de gemeente Veenendaal is nog in de laatste fase van ontwikkeling. Vanaf het begin was de belangstelling enorm. “Het voorziet in een grote maatschappelijke behoefte, groter dan we hadden voorzien”, zegt Henrick van Asch van Wijck, beheerder van het landgoed.

Financiële redenen speelden een belangrijke rol bij het besluit om een natuurbegraafplaats te realiseren op het landgoed. “Het is op termijn zeker rendabel”, geeft Van Asch van Wijck aan. “Het is echter wel een eindig verdienmodel. Totdat het terrein vol is, biedt het inkomsten voor één of twee generaties. Het is een tussenstap die kan helpen een buffer te creëren om te investeren in verdienmodellen voor de lange termijn, zoals woningen en recreatie, en in het verduurzamen en het onderhoud van de rijksmonumenten op het landgoed. Daarnaast biedt het mogelijkheden om extra te investeren in de natuur.” De familie wil de inkomsten daarom ook inzetten om de landbouwfunctie van de relatief arme zandgronden om te zetten naar natuur. “Dat zou niet kunnen zonder de inkomsten van de natuurbegraafplaats”, zegt Van Asch van Wijck.

Procedure kostte zeven jaar

De realisatie van de natuurbegraafplaats vroeg veel geduld, legt hij uit. Het duurde zeven jaar voordat de definitieve bestemmingsplanwijzing rond was. Dat lag niet aan de beide gemeenten waarin het terrein ligt. “Rhenen en Veenendaal waren groot voorstander.” Het proces bij de provincie Utrecht vroeg echter veel tijd. Dat kwam ondermeer omdat het in de provincie de eerste echte natuurbegraafplaats als zelfstandige eenheid is. Een tijdrovend punt was de natuurcompensatie die de provincie vereiste en het maximale aantal graven per hectare. Uiteindelijk kreeg de familie geen toestemming voor 250, maar wel voor 150 graven per hectare in het bosgedeelte en ook voor het op eigen kosten afwaarderen en inrichten van agrarische grond

Henrick van Asch van Wijck: “Een natuurbegraafplaats heeft een eindig verdienmodel. Het is een tussenstap die kan helpen een buffer te creëren om te investeren in verdienmodellen voor de lange termijn.” Foto: Niek Stam

naar natuur. Bovendien moet elders op het landgoed een oud productiebos een hogere natuurwaarde krijgen.

“Die hele hoge natuurcompensatie is prima”, zegt hij, “Het snijdt echter wel direct in het verdienmodel. Ik snap dat de drempel hoog is; maar dit is wel erg hoog. De inrichtingskosten voor de nieuwe natuur zijn echte fysieke uitgaven die je niet snel terugverdiend. Dat maakt het voor anderen in de provincie niet makkelijk.”

Hij geeft aan dat niet alle landgoederen zoveel compensatiemogelijkheden hebben, bijvoorbeeld doordat er geen landbouwgrond is. “Het is lastig voor andere landgoedeigenaren dat dit nu het precedent is in deze provincie.”

Niet in NSW-landgoed

Van Asch van Wijck koos er bewust voor om de natuurbegraafplaats niet zelf te ontwikkelen, maar om in zee te gaan met een organisatie die daar al veel ervaring mee heeft, namelijk Natuurbegraafplaatsen van Waarde. “Ik heb niet veel verstand van begraven”, zegt hij. “Er komt ontzettend veel bij kijken. Bovendien ben ik met nog veel andere projecten op het landgoed bezig. Ik ga niet zelf een natuurbegraafplaats en andere

activiteiten exploiteren, zoals horeca en een klimbos.” Een tweede reden was dat een onderneming, zoals een natuurbegraafplaats, geen onderdeel mag uitmaken van een NSW-landgoed. Daarom verhuurt en verpacht de familie gronden op het landgoed voor dergelijke activiteiten.

Voor de natuurbegraafplaats loopt de overeenkomst tot het maximale aantal graven is bereikt. Tot dan heeft het terrein de bestemming natuur, met begraafplaats als tijdelijke nevenbestemming. Zodra het vol is, wordt de natuurbegraafplaats gesloten en stoppen ook de inkomsten.

Eigen familiegraf

De familie heeft geen extra ruimte gebouwd voor ceremonies. Het is ook niet de bedoeling dat die gaan plaatsvinden in de bestaande gebouwen. Er verrees alleen een klein houten kantoorgebouw dat zoveel mogelijk gebouwd is met hout afkomstig van het landgoed. Het heeft bij de familieleden niet meegespeeld dat ze zelf in een natuurgraf begraven willen worden, zegt Van Asch van Wijck: “Wij hebben al een eigen familiegraf op het landgoed, al denk ik dat ik zelf liever op de natuurbegraafplaats lig dan in het familiegraf.”

“Als grondeigenaren hebben we zoiets moois in handen!”

De nieuwe FPG-voorzitter John Berends wil overheden en burgers duidelijk maken dat grondeigenaren van toegevoegde waarde zijn voor de samenleving en dat de FPG een organisatie is die veel in huis heeft. “We hebben zoiets moois in handen, maar het belang ervan wordt niet altijd gezien.”

Ing. Peter van Houweling, redacteur
De Landeigenaar

Berends woont met zijn vrouw Tineke op de Veluwe, aan een grindweg, tussen akkers en bossen. ‘Over het hek’ maakt hij weleens een praatje zijn buurman-akkerbouwer: “Over wat er op de landbouw afkomt en wat de gevolgen zijn van besluiten die je als bestuurder neemt”. Hij is opgegroeid in Zwolle en woont nu veertien jaar aan de grindweg. Wonen in het buitengebied bevalt hem uitstekend, vertelt hij zittend onder een grote parasol op het ruime terras. “We houden rekening met elkaar. Mijn buurman-boer kwam vragen of we er geen last van hebben als hij ’s ochtends vroeg, wanneer het nog donker is, met grote lichten aan het werk is op het land. Maar mij zul je niet horen mouwen. Je moet met elkaar rekening houden en elkaar tolereren.” Achter zijn erf liggen enkele paardenweides voor zijn Friese paard, waar hij met enige regelmaat op

rijdt en waarmee hij af en toe ook ment. Ondanks de idyllische plek verhuist het echtpaar eind dit jaar naar een boerderij op een landgoed elders in de provincie.

Wel gepensioneerd, niet gestopt

Berends was tot 2024 Commissaris van de Koning in Gelderland. In dat jaar heeft hij zijn taken neergelegd vanwege interne bezwaren over zijn functioneren. Nadat uit een onafhankelijk onderzoek is gebleken dat deze bezwaren ongegrond waren, besloot hij met pensioen te gaan.

Nu is hij gepensioneerd, maar niet gestopt met werken, benadrukt hij. Stilzitten is niets voor hem. “Ik houd niet van het woord ‘druk’; ik ben altijd bezig. Er zitten eenentwintig dagdelen in de week. Zestien dagdelen daarvan werk ik. Vijf dagdelen zijn voor mij privé.”

Met een zakenpartner richtte hij onder andere de maatschap OBCC op, voluit Openbaar Bestuur Consultancy. “Ik merkte dat veel ondernemers vastlopen in bestuurlijke en politieke organisaties. Ik zit nu weer aan tafel met ondernemers en bestuurders.”

Daarnaast was hij dit jaar na de gemeenteraadsverkiezingen formateur in de gemeente Noord-oostpolder.

Vijf speerpunten

De nieuwe voorzitter heeft zich tijdens zijn loopbaan veel beziggehouden met thema's die voor de FPG belangrijk zijn, legt hij uit, zoals ruimtelijke ordening, vastgoed, cultuurhistorie en financiën. “Er is bij mij dus affiniteit met een meerderheid van de thema's die bij de FPG op de agenda staan.” Hij noemt zichzelf vooral een generalist, die wel de diepte ingaat als dat nodig is. Hij is ‘absoluut geen bureauman’: “Ik wil naar buiten, weten wat er speelt, benaderbaar zijn, mensen ontmoeten en van hen horen wat de effecten van beleid zijn. Dus

*John Berends is in juli gekozen tot voorzitter van de FPG.
Foto's: Maarten Sprangh*

“De FPG heeft informatie die anderen niet hebben en een groot maatschappelijk doel dient”

van buiten naar binnen in plaats van andersom.”

Berends benoemde vijf speerpunten voor zijn nieuwe functie. “Samen met het bestuur en de directeur wil ik daarop inzetten.”

Een daarvan is versteviging van de interne organisatie. Het bestuur is daarvoor eindverantwoordelijk. Er verandert dit jaar veel op het landelijk kantoor. “Veranderen om te veranderen is niet goed, maar doorontwikkeling is af en toe nodig om scherp te blijven”, geeft hij aan.

Een tweede speerpunt is versteviging en herkenbaarheid van de FPG in het benodigde netwerk. Berends ziet daarin voor zichzelf een grote rol.

“Het is heel belangrijk voor een voorzitter om deuren te openen, om ons te laten zien en duidelijk te maken dat de FPG een organisatie is die veel in huis heeft, en dat grondeigenaren van toegevoegde waarde zijn voor de samenleving. Burgers geven een hoge waardering aan wat grondeigenaren bieden. We hebben zoiets moois in handen! Het belang ervan wordt echter niet altijd gezien.”

Daarbij is het belangrijk om de benodigde informatie goed op een rij te hebben: “Informatie is macht; zorgen dat je de goede info hebt. De FPG heeft informatie die anderen niet hebben en een groot maatschappelijk doel dient.”

De nieuwe voorzitter wil ook in Brussel herkenbaarder zijn, als aanvulling op de koepelorganisatie van grondeigenaren, ELO, die vooral de gemeenschappelijk Europese belangen van grondeigenaren behartigt. “In Brussel zitten bijvoorbeeld ook Nederlandse instanties, zoals het ‘Huis van de Nederlandse Provincies (HNP)’ dat over Nederlandse belangen gaat.”

Elkaar versterken

Berends wil ook de verbinding van de organisatie met de provinciale afdelingen en met de leden versterken. “De FPG is een koepel. Het is heel belangrijk dat er inhoudelijk kruisbestuiving is tussen de provinciale afdelingen. Je kunt je identiteit behouden, maar tegelijk wel naar gemeenschappelijkheid zoeken en elkaar versterken. Als je in Den Haag komt, moet je daar namens alle tien afdelingen binnenkomen. Dan versterk je elkaar, dan heb je meer body. Je hebt elkaar echt nodig om wat te bereiken. Bovendien zijn er veel leden die weten van de hoed en de rand. Ook dat versterkt de lobby.”

De resterende twee speerpunten zijn om een meerjarige strategische visie op te stellen en uit te voeren, en tenslotte een financieel gezonde FPG. “Binnen één of twee jaar wil ik helderheid over deze vijf speerpunten”, benadrukt hij.

Berends met zijn bloedhond Huub: “Je hebt elkaar echt nodig om wat te bereiken.”

-